

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 432748/12

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב אחיעזר עמרני – אב"ד, הרב אפרים כהן, הרב יהודה יאיר בן מנחם

המבקשת: משטרת ישראל

בעניין: פלוני ופלונית (עיון בתיק והמצאת מסמכים)

הנדון: אי־כפיפות ביה"ד לצו ביהמ"ש המורה על המצאת מסמכים מתיקי ביה"ד

החלטה

הוגש לפנינו צו שנתן בית משפט השלום בתיק 18-02-54191 (להלן: הצו או ההחלטה) לבקשת המשטרה לצורך חקירת בני הזוג והצורך להוכיח עבירה בעניין אלימות ובעניין מתן עדות שקר בבקשתם לזירוז הליך מתן הגט.

נציין שמדובר בצו של ביהמ"ש השלום תל אביב המצווה על ביה"ד הרבני בתל אביב להמציא את תיק הגירושין של הצדדים הכולל את פרוטוקולי הדיונים שהתנהלו בפנינו.

כבר בראשית הדברים ביה"ד מוצא לנכון להבהיר ולהביע את עמדתו כי אין זה ראוי לסטות מהעיקרון לפיו ערכאה משפטית אחת לא תורה בצו לערכאה משפטית אחרת להמציא מסמכים מתיקים שמתנהלים בפניה, כמו שלא יעלה על הדעת כי ביה"ד הרבני יורה בצו לערכאה משפטית אחרת, ככל שתהיה, להמציא מסמכים מתיקים שנדונו בפניה. נסיגה מעמדה זו עשויה לפגוע בתיקים רבים וביחסים הנכונים שבין בתי הדין ובתי המשפט ובעקרון הכבוד ההדדי הנוהג בין הערכאות, בוודאי כאשר מדובר בתיקי משפחה והמעמד האישי שהם חסויים.

בשל עיקרון ה"כיבוד ההדדי" שבין הערכאות מן הנכון והראוי כי משטרת ישראל תגיש בקשה לעיון בתיק בית הדין לבית הדין שדן בתיק ולא לבית משפט השלום.

למותר לציין כי:

בית הדין הרבני הינו ערכאת שיפוט ממלכתית, אשר הוקמה מכח חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג – 1953 (להלן – "חוק שיפוט בתי דין"), וממנו היא שואבת את כוחה וסמכויותיה. בהיותו ערכאה ממלכתית כאמור, גדרו סמכויותיו של בית הדין מוגדרים ומעוצבים על פי חוק המדינה [...]

(בג"ץ 8638/03 סימה אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים (פורסם בנוב 6.4.2006))

המסמכים הנדרשים בצו ביהמ"ש שהומצא לתיק הם העתק תיק הגירושין של הצדדים כולל פרוטוקולי הדיונים אשר לגבם קיימת, לכאורה, מניעה משפטית למוסרם לצד ג' ובכלל זה משטרת ישראל, בשל הוראות החוק ותקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל – התשנ"ג (להלן – תקנות הדיון).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד נציין כי לפי תכליות החוק והפסיקה, בקשה לעיון בתיק ביה"ד כאשר המבקש אינו בעל דין בתיק בו מבוקש העיון יש להגיש אל הערכאה המשפטית שדנה בתיק שבו מבוקש העיון. ובמקרה דנן, על מגיש הבקשה (משטרת ישראל) היה להגישה אל בית הדין הרבני האזורי בתל אביב ולא לבית משפט השלום בתל אביב.

תכליות אלה נועדו בין היתר לאפשר לבעלי הדין בתיק בו מבוקש העיון ליתן את עמדתם בנוגע לבקשה שתידון בפני המותב שהתיק נידון לפניו – המכיר את מאפייני התיק ומודע להשלכות של מתן זכות העיון.

להלן נרחיב קמעא בעניין המקור הנורמטיבי שממנו קנויה לביה"ד הסמכות ושיקול הדעת להחליט אם להתיר או לא להתיר את העיון בתיקי המשפחה והמעמד האישי הנדונים לפניו, ונראה כי בית המשפט השלום אינו מוסמך, עם כל הכבוד, להורות על הסרת החיסיון הקיים על תיקי בתי הדין הרבניים.

על תיקי משפחה הנדונים בבתי הדין הרבניים, למעט בעניני ירושה, חל איסור פרסום, כמפורט בסעיף 1א לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז – 1956:

דרכי דיון

(א) בית דין, כשהוא דן בענין שבשיפוטו, למעט בעניני ירושה, ידון בדלתיים סגורות, זולת אם ראה בית הדין לקיים את הדיון בפומבי, ואולם רשאי בית הדין להרשות לאדם או לסוגי בני אדם להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו.

(ב) על דיון בפומבי ועל דיון בדלתיים סגורות כאמור בסעיף קטן (א), יחולו ההוראות בדבר איסור פרסום המפורטות, בסעיף 70 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד – 1984, לפי הענין ובשינויים המחויבים.

מקור נוסף לאיסור פרסום של תיקי בתי הדין מפורט בתקנות נב ונד לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג:

דיון בדלתיים סגורות ובדלתיים פתוחות

נב. הדיון בעניני משפחה ובבקשות לגיור מתנהל בדלתיים סגורות, ובשאר הענינים – בדלתיים פתוחות, אלא אם בית הדין הורה אחרת במשפט מסוים או בישיבה מסוימת. בכל אופן רשאי בית הדין להרשות או לא להרשות את נוכחותו של אדם מסוים או סוגי בני אדם.

איסור פרסום

נד. הדיונים מתנהלים בבית הדין בדלתיים סגורות הם חסויים. אין לפרסם פרטים על מהלך הדיונים אלא באישור מפורש, בכתב, של בית הדין.

תקנות הדיון קיבלו תוקף של חקיקת משנה – ראו לאחרונה בדבריו של כב' המשנה לנשיאה (דאז) השופט א' רובינשטיין (בג"ץ 9261/16, פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (30.3.2017)), פסקה (מח):

[...] ואולם, משנקבעו סדרי הדין בבתי הדין, אף שאינם פורמלית אחת לאחת בבחינת דבר חקיקה או חקיקת משנה – ולטעמי יש לראותם משפטית מהותית כחקיקת משנה – מחויבים בתי הדין לציית להם, ואין אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר [...] אף השופט המנוח אלון סבר כי "תקנות אלה, שנעשו לאחר דין ודברים מעמיק והתנגדות לא מעטה מצד חלק מנושאי ההלכה, נתקבלו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשעתו כחלק מהותי ומחייב של מערכת המשפט העברי (הדברים נאמרו ביחס למהדורה הקודמת של התקנות הדיון שנתקנה בשנת תש"ך, ראו אלון, בעמ' 1520–1521). בעניי הדברים פשוטים; יש לראות את תקנות הדיון בהתאמה כבעלות תוקף דומה לזה של תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד – 1984.

(ההדגשות הוספו).

לתקנות אף תוקף נורמטיבי של דבר חקיקה מכוח הוראה של חוק ראשי ראו תוספת לסעיף 27(א) בחוק הדיינים, תשט"ו – 1955: "עד להתקנת התקנות יחולו הוראות תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, תשנ"ג".

לא למותר להוסיף כי עד כה טרם הותקנו תקנות המחליפות את תקנות הדיון הנ"ל.

מן האמור המסקנה היא כי רוב ההליכים בביה"ד מתקיימים בדלתיים סגורות, ותוכן הדיונים אסור בפרסום. ממילא החומר שבתיקים – המכיל כתבי בית דין, פרוטוקולים, ראיות, החלטות ופסקי דין – הוא חסוי.

עיון בתיק לאדם שאינו צד בתיק נדיר, אך אפשרי – אם נתן בית הדין היתר לכך. קיימות שלוש הוראות בתקנות הדיון המתייחסות לכך, וזו לשונן:

עיון בתיקים

רו. (1) תיקי בית הדין ניתנים לעיון רק לצדדים או לבאי כוחם ורק בזמן שהעניין תלוי ועומד, לרבות אם העניין מצוי בערעור או ניתן לערעור.

(2) כעבור התקופה האמורה, או לגבי אדם שאינו צד בעניין, רשאי בית-הדין להרשות את העיון בתיק אם יראה כי למבקש יש עניין צודק בדבר.

קבלת העתקים

רז. (1) כל צד רשאי לקבל העתק של כל החלטה או פסק דין שניתנו בעניינו.

(2) פרט לאמור בס"ק (1), יחולו על העתק או קבלת העתקים מאושרים ההוראות שבסעיף הקודם.

עיון והעתקה בפיקוח

רח. העיון בתיק או ההעתקה יהיו בין כותלי בית הדין ובמעמד פקיד בית הדין, אלא אם כן הורה בית הדין אחרת.

מהוראות אלו יש להסיק כי מי שלא היה צד לדיון יוכל לעיין בתיק בית הדין רק על פי היתר ספציפי של בית הדין, אם שוכנע בית הדין כי יש לו עניין צודק בדבר, וכן כי העיון יהיה בפיקוח אלא אם הורה בית הדין אחרת. נמצא כי דיוני בית הדין בענייני המשפחה והמעמד האישי הם חסויים, ולבית הדין קנויה הסמכות החוקית לשקול האם להתיר או לא להתיר את העיון במסמכי הדיון ובפרוטוקולים למי שאינו צד לדיון או בזמן שהעניין אינו "תלוי ועומד".

בהקשר זה נציין את שפסק ביהמ"ש העליון (בג"ץ 04-5335 רמדאן נ' ביה"ד הרעמי (פורסם בנבו, 20.6.06)) בדבר משמעותו של ההסדר הקבוע לעניין מתן זכות העיון בתיקי בתי הדין הדתיים ומתוך דבריו עולה החשיבות בכך שבית הדין שדן בתיק שבו מבוקש העיון הוא זה אשר ישקול את הבקשה לעיון וייתן בה את החלטתו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על הדיון בבית הדין הוחלו ההוראות בדבר איסור פרסום, המפורטות בסעיף 70 לחוק בתי המשפט. בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט נקבע איסור על פרסום "דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט". בכך ביטא המחוקק את הרעיון כי אין לראות בפומביות הדיון עקרון מוחלט. זהו עקרון יחסי, הנסוג לעיתים מפני זכויות ואינטרסים נוגדים, כגון זכות הפרטיות (ראו, בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי מדינה, פ"ד נח(1) 529). ההסדר הוחל על בתי הדין במטרה להגן על פרטיות המתדיינים בעניינים תוך־משפחתיים ובעניינים של קטינים. ברירת המחלל בדבר איסור פרסום נקבעה בשל עיסוקו של בית הדין השרעי בנושאי מעמד אישי, בעניינים פנים־משפחתיים ובענייניהם של קטינים. חוקיותו של הסדר זה לא הונחה בפנינו. לצד ברירת המחלל בדבר איסור פרסום, ניתן בחוק לבית הדין שיקול דעת להתיר את הפרסום. שיקול הדעת נועד למזער, עד כמה שניתן, את הפגיעה בעקרון פומביות הדיון ובזכויות השלובות בו. עמדה על כך השופטת ד' דורנר במקום אחר:

"לבית המשפט ניתן שיקול דעת בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. הוראה זו, המאפשרת להביא לידיעת הציבור את אשר נסתר ממנו בשל סגירת דלתיים, משקפת את האינטרס הציבורי כבד המשקל בפומביות המשפט.

על בית משפט המתבקש להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות, ראשית, לבחון אם המטרה שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה, ושנית, להפעיל את שיקול דעתו כך שעקרון פומביות הדיון ייפגע במידה המזערית האפשרית להשגת מטרה זו" (רע"א 3007/02 יואב יצחק ואח' נ' ארנון מוזס ואח', פ"ד נו(6) 592, 600).

על כך נוסף כי לאחרונה ניתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בעתירת חופש מידע שהוגשה בעניין מידע המצוי בידי הנהלת בתי הדין הרבניים (עת"מ (י-ם) 17-05-56928 חדו"ש – לחופש דת ושוויון נ' הממונה על העמדת מידע לציבור בבתי הדין הרבניים (פורסם בנבו, 25.12.17)). ביהמ"ש (כבוד השופט אלי אברבנאל) קבע בפסק דין זה כי על הדיונים בביה"ד הרבני חל איסור פרסום מוחלט שרק בית הדין יכול להתירו, וזו לשונו:

סעיף 1א לחוק בתי דין דתיים קובע כי ככלל בית הדין יקיים את דיוניו בדלתיים סגורות וכי על דיוניו יחול איסור פרסום. ההחלטה על הסרת איסור הפרסום הסטטוטורי האמור היא הכרעה שיפוטית המסורה בידי בתי הדין ולא בידי המשיבה.

מהמורם נמצא שלפי הוראות הדין הנוגעות לסדרי הדין בביה"ד הרבני ולאור תכליתו, כפי שפירטנו לעיל, ביה"ד הרבני הוא זה שידון בבקשה לעיון (והמצאת מסמכים) בתיק שהתנהל בפניו. לפיכך, סבור ביה"ד כי לבית המשפט השלום לא קמה סמכות לדון בבקשת משטרת ישראל לעיון בתיק בית הדין הרבני שאינו נדון בפניו.

לאור האמור ובשל הוראות החוק ואיסור הפרסום הסטטוטורי הקיים בנוגע לתיקי ביה"ד, לא נוכל למלא אחר החלטת בית המשפט. לפיכך אין מנוס מהפניית המבקשת (משטרת ישראל) לביה"ד הרבני בבקשה מתאימה שאליה יצרף את החלטת בית המשפט.

בפני המבקשת (משטרת ישראל) פתוחה הדרך להפנות את בקשת העיון – בקשה חדשה לעיון – אל ביה"ד הרבני אשר הוא הערכאה המוסמכת לפי חוק לדון בבקשות מסוג זה, וביה"ד ייתן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בה את החלטתו לאחר שמיעת הצדדים הרלוונטיים להליך ולאחר שקילת כלל השיקולים ועריכת כלל האיזונים הצריכים לעניין.

על מזכירות ביה"ד להמציא החלטה זו למזכירות ביהמ"ש השלום תל אביב – תיק מס' 18-02-54191, וכן למשטרת ישראל תחנת מסובים [...]

ניתן ביום כ' באדר התשע"ח (7.3.2018).

הרב יהודה יאיר בן מנחם

הרב אפרים כהן

הרב אחיעזר עמרני – אב"ד